

Spis treści

Od autora	5
-----------------	---

ROZDZIAŁ I

Niemcy od podziału Cesarstwa Karolińskiego do Wielkiego Bezkrólewia. 843–1273	7
--	---

1. Państwo „Franków Wschodnich”	9
<i>Karolingowie i partykularyzm książąt * Monarchowie elekcyjni</i>	
2. Ludolfingowie czyli dynastia saska. 919–1024	10
a. Protoplasta: Henryk I	10
<i>Konsolidacja Rzeszy</i>	
b. Otton I	10
<i>Umacnianie wschodniej rubieży * Polityka kościelna * Sprawy włoskie; pierwsza wyprawa; cezaropapizm * Druga wyprawa włoska; koronacja Ottona I * Uniwersalizm cesarski a poczucie suwerenności innych panujących * Cesarstwo zachodnie a Bizancjum * Metropolia magdeburska i ekspansja na wschód</i>	
c. Ostatni cesarze dynastii saskiej: Otton II, Otton III i Henryk II	14
<i>Dalsze próby konsolidacji Rzeszy i walka z Saracenami w Italii * Regencja Teofano i Adelajdy * Polityka włoska Ottona III * Uniwersalne imperium chrześcijańskie; wizyta w Gnieźnie * Polityka wewnętrzna i wschodnia * Trzecia wyprawa włoska i zholdowanie Normanów sycylijskich</i>	
d. „Renesans ottoniański”	16
<i>Kultura karolińska; szkoły; twórczość piśmiennicza</i>	
3. Frankowie salicycy: Konrad II, Henryk III, Henryk IV, Henryk V. 1024–1125	16
<i>Powiększenie terytorium i wpływ Rzeszy: Lombardia i Burgundia; Czechy i Węgry * I i II wyprawa rzymska; wpływ na papieństwo; Patricius Romanus * Regencja i rozprężenie Rzeszy * Walka Henryka IV o zwartość Rzeszy * Spór o inwestyturę między Henrykiem IV i Grzegorzem VII * Opozycja antycesarska w Rzeszy; Canossa i schizma królewska w Niemczech * Wyprawa Henryka do Włoch, koronacja cesarska przez antypapieża * Polityka wschodnia Henryka V * Układ w Sutri 1111; uwięzienie papieża i koronacja cesarska * Konkordat wormacki 1122 * Misja Ottona z Bambergi na Pomorzu</i>	
4. Lotar III	22
<i>Lotar z Supplinburga i opozycja Hohenstaufów * Pojednanie z papieństwem i koronacja cesarska * Ekspansja na wschód i wewnętrzne sprawy Rzeszy</i>	

5. Hohenstaufowie. Konrad III, Fryderyk I Barbarossa, Henryk VI, podwójny wybór: Filip Szwabski i Otton IV, Fryderyk II, Konrad IV	23
<i>Pierwszy Hohenstauf na tronie cesarskim * Kontakty z Bizancjum; wyprawa krzyżowa; pacyfikacja Słowian Połabskich * Walka z wrogami wewnętrznymi * Fryderyk Barbarossa umacnia autorytet cesarski * Walka z papieżem i Ligą Lombardzką * Pokój z papieżem i Ligą Lombardzką * Śmierć Barbarossy i panowanie Henryka VI * Opieka papieska nad trzyletnim Fryderykiem II * Walka o tron w Niemczech między Staufami i Welfami * Rola Innocentego III * Koronacja Fryderyka II we Frankfurcie 1212 i w Akwizgranie w 1215. Polityka sycylijska cesarza * Zatarg z Grzegorzem IX i problem stosunku władzy świeckiej do duchownej * Detronizacja Fryderyka II i walka o tron niemiecki</i>	

6. Ustrój i kultura w Rzeszy od XI do połowy XII w.	29
<i>Autorytet książąt terytorialnych * Osłabienie władzy centralnej * Centra kulturalne za czasów dynastii salickiej i Hohenstaufów * Teologia niemiecka * Literatura dworska * Dwie tradycje prawnicze: rzymska i germańska</i>	

ROZDZIAŁ II

Wielkie bezkrólewie. Rywalizacja o koronę cesarską. 1256/1273–1519	31
---	-----------

7. Rywalizacja między Przemysłidami i Habsburgami	33
<i>Początki znaczenia Przemysłidów * Rudolf Habsburg na tronie niemieckim * Rywalizacja między Habsburgami (Albrecht) i Przemysłidami</i>	

8. Luksemburgowie i Wittelsbachowie na tronie niemieckim	33
<i>Walka Henryka (VII) Luksemburczyka o utrzymanie tronu niemieckiego * Ludwik Bawarski Wittelsbach i próba opanowania sytuacji w Rzeszy; walka z Janem XXII * Pogłębienie się schizmy królewskiej w Niemczech; koronacja rzymska (z woli ludu) Ludwika II * Zjazd elektorów w Rhense w 1338 i wybór antykróla Karola Luksemburczyka * Złota Bulla z 1356 i wzrost znaczenia księstw elektorskich * Detronizacja Wacława Luksemburczyka i ponowny wybór Wittelsbacha * Daremne próby opanowania sytuacji w Rzeszy przez Ruprechta * Zygmunt Luksemburczyk; problem reformy państwa i Kościoła * Sobór w Konstancji, 1414–1418 i husytyzm</i>	

9. Utrwalenie się panowania Habsburgów 1439 – 1493	40
<i>Albrecht II, Fryderyk III * Prodynastyczna polityka Fryderyka III * Rozluźnienie spójności Rzeszy * Próba reformy Rzeszy</i>	

10. Społeczeństwo, gospodarka i kultura od połowy XIII do połowy XV w.	42
a. Sytuacja społeczna i polityczna	42
<i>Ludność Rzeszy i jej skład społeczny * Struktura władzy w Rzeszy * Książęta elektorzy * Problem reformy Rzeszy</i>	
b. Gospodarka – Hansa	45
<i>Istota i organizacja Hanzy * Polityka Hanzy</i>	

c. Miasta i rycerstwo	46
<i>Gospodarcza rola miast * Spadek znaczenia rycerstwa</i>	
d. Kultura	47
<i>Budownictwo * Twórczość artystyczna * Literatura i nauka * Integracyjna rola kultury</i>	

ROZDZIAŁ III

Święte Cesarstwo Rzymskie Narodu Niemieckiego. Austria i Prusy.

1493 – 1790/1792	53
------------------------	----

11. Rzesza do końca wojny trzydziestoletniej	55
--	----

a. Maksymilian I, Karol V. Reformacja	55
---	----

*Reforma sądownictwa Rzeszy * Reforma finansowa; Reichstag * Koronacja Maksymiliana na cesarza z wyboru w 1508 * Reichstag koloński 1512; podział kraju na okręgi Rzeszy * Wybór na cesarza Karola V; kapitulacje wyborcze * Geneza i pojęcie reformacji * Społeczny i duchowy aspekt reformacji * Krytyka Rzymu * Aspekt gospodarczy reformacji * Humanisci niemieccy a reformacja * Luter * Poglądy teologiczne Lutra * Luter jako reformator * Reakcja Rzymu, zerwanie Lutra z Kościołem i jego ekskomunikacja * Edykt wormacki przeciwko Lutrowi z 25 maja 1521 * Radykalne ruchy w tonie reformacji * Powstanie rycerstwa i wojna chłopska * Sejm w Spirze 1529 i protestacja ewangelików * Wyznanie Augsburskie 1530 * Związek Szmalkaldzki * Koncentracja sił katolickich przeciwko protestantom * Sprawa Filipa Heskiego * Śmierć Lutra i wybuch wojny szmalkaldzkiej * Polityka Karola V * Układ pasawski 1552 * Pokój religijny w Augsbuergu 1555 * Wpływ reformacji na rozwój kultury niemieckiej * Podział wyznaniowy Niemiec 1555*

b. Rzesza pod znakiem walk wyznaniowych i prób wewnętrznej reformy (kontrreformacja i wojna trzydziestolenna)	71
---	----

*Landeskirchentum – Kościoły krajowe * Dalsza reforma administracyjna Rzeszy * Próba centralizacji władzy w Rzeszy za Maksymiliana II * Niekuteczność pokoju religijnego w Augsbuergu 1555 * Prawo weta stanów w sprawach finansowych Rzeszy * Unia – związek obronny protestantów 1608 i Liga katolicka 1609 * List Majestatyczny Rudolfa II 1609 * Obozy wyznaniowo-polityczne w przededniu wybuchu wojny trzydziestoletniej * Cztery etapy wojny trzydziestoletniej * Etap szwedzko-palatynski * Detronizacja Ferdynanda I oraz wybór Fryderyka V, elektora Palatynatu na króla (zimowego) * Bitwa pod Białą Górą 8 listopada 1620 * Ujarczmienie Czech przez Habsburgów * Etap duński-dolnosaksoński * Etap szwedzki * Edykt restytucyjny z 1629 * Sojusz Francji ze Szwecją 1631 * Sukcesy militarne Gustawa Adolfa * Kontrofensywa Wallensteina i pokój praski * Etap szwedzko-francuski*

12. Pokój westfalski i następstwa wojny trzydziestoletniej	80
--	----

*Pokój Westfalski 1648 i jego następstwa międzynarodowe * Znaczenie pokoju westfalskiego dla Rzeszy * Gospodarcze i demograficzne następstwa wojny trzydziestoletniej * Następstwa moralne*

13. Myśl niemiecka od Leibniza do Kanta	82
a. Filozofia	82
<i>Gottfried Wilhelm Leibniz * Christian Wolff * Samuel Pufendorf i Christian Thomasius * Oświecenie niemieckie a problem ustroju Rzeszy. Immanuel Kant * Wpływ filozofii Kanta na mentalność niemiecką</i>	
b. Literatura	87
<i>Gotthold Ephraim Lessing * Johann Gottfried Herder * Okres burzy i naporu * Johann Wolfgang Goethe * Friedrich Schiller</i>	
14. Rzesza od pokoju westfalskiego do rewolucji francuskiej	91
a. Walka o jedność Rzeszy i początki polaryzacji wpływów między monarchią habsburską i Prusami	91
<i>Sejm nieustający i ponawiane reformy administracyjne * Rozdarcie Rzeszy po śmierci Fryderyka III; Związek Reński * Cesarz między suwerennościami aspiracjami książąt, a naporem tureckim i ekspansjonizmem francuskim * Stowarzyszenie Frankfurckie i Luksemburskie Przymierze * Porozumienie magdeburskie 1688 * Pokój w Rijswijk 1697 i jego następstwa * Awans domu brandenburskiego i powstanie Prus * Monarchia habsburska na początku XVIII w. * Sankcja pragmatyczna – unia realna * Pozostałe państwa Rzeszy; sytuacja polityczna i gospodarcza * Bawaria * Państwo duchowne – Pfaffengasse * Febronianizm i Punktacja emska 1786 * Saksonia elektorska i Hanower * Wolne miasta</i>	
b. Rywalizacja Austrii i Prus w Rzeszy. Maria Teresa, Józef II i Fryderyk II	98
<i>Terezjanizm i józefinizm * Reforma prawa * Reforma szkolnictwa * Reformy ustrojowe * System władzy w Prusach za Fryderyka I i Fryderyka Wilhelma I * Organizacja armii * Administracja i model etyczno-religijny społeczeństwa * Liberalizm Fryderyka (II) jako następcy tronu * Reformy wewnętrzne Fryderyka II * Polityka zagraniczna. Śląsk przedmiotem przetargów * Traktat wrocławski 1742 oddający Prusom Śląsk; Pokój berliński * Ponowna wojna z Austrią; pokój drezdeński 1745 * Koniec wojny o sukcesję; pokój akwizgrański * „Blitzkrieg” Fryderyka II z Saksonią 1756. Początek wojny siedmioletniej * Potępienie zaboru Saksonii przez Reichstag 1757. Armia Rzeszy * Wojna Prus z koalicją * Pokój hubertsburski 1763</i>	
c. Kryzys frydrycjańskich Prus. Fryderyk Wilhelm II	108
<i>Złagodzenie absolutyzmu za Fryderyka Wilhelma II * Powszechne Prawo Krajowe * Pseudomistycyzm króla</i>	

ROZDZIAŁ IV

Niemcy od rewolucji francuskiej do Wiosny Ludów. 1789/92–1848

15. Rewolucja francuska a sytuacja wewnętrzna Niemiec

*Niemcy a hasła rewolucyjne * Prusy w czasie pierwszej wojny koalicyjnej * Austria i reszta Rzeszy w czasie pierwszej wojny koalicyjnej. Pokój w Campo Formio*

16. Niemcy w epoce napoleońskiej do pokoju tylżyckiego 1807 115

*Druga wojna koalicyjna i postanowienia Głównej Deputacji Rzeszy * Sytuacja Kościoła katolickiego po Wielkiej Sekularyzacji 1803 * Trzecia wojna koalicyjna i klęska Austrii oraz Rosji pod Austerlitz * Powstanie Związku Reńskiego. Dominacja Napoleona w Rzeszy i koniec Świętego Cesarstwa Rzymskiego Narodu Niemieckiego * Klęska Prus w czwartej koalicji interwencyjnej, Jena, Auerstaedt * Traktat tylżycki 1807*

17. Niemcy w dobie dominacji francuskiej 118

*Kryzys państwowy i narodowy Niemiec w epoce napoleońskiej * Rola Kodeksu Napoleona * Reformy napoleońskie w Bawarii, Wirtembergii i Badenii * Reformy ustrojowe Hardenberga i Steina * Reforma włościańska * Samorząd miast * Reforma administracji państwowej * Sekularyzacja dóbr kościelnych i kontynuacja reformy wsi * Reforma wojska; Gerhard Scharnhorst * Kultura i oświata * Ruch przebudzeniowy. Johann Gottlieb Fichte * Zadania szkół i uniwersytetów. Wilhelm von Humboldt * Antynapoleoński ruch oporu * Klęska Austrii; pokój w Schönbrunn * Projekty zjednoczeniowe Niemiec Karla Steina. Wojna wyzwolenicza * Upadek Związku Reńskiego i I pokój paryski 1814*

18. Kongres Wiedeński, Związek Niemiecki i losy państw niemieckich w dobie Restauracji 125

*Restauracja w zastosowaniu do Niemiec * Granice niemieckie po 1815 * Związek Niemiecki * Bundestag * Związek Niemiecki krokiem w kierunku zjednoczenia Niemiec * Pruska i austriacka idea zjednoczenia Niemiec * Ponadpaństwowe inicjatywy zjednoczeniowe * Unia pruska między luteranami i kalwinistami * Utworzenie w 1817 Pruskiej Rady Państwa. Beamtenparlament * System meternichowski w Austrii * Burżuazyjne koncepcje reform ustrojowych * Konstytucje niemieckie czasu Restauracji * Postanowienia karlsbadzkie * Wiener Schlussakte 1820. Dążenie do zneutralizowania przewagi Prus * Prusy dystansujące Austrię jako siłę wiodącą ku zjednoczeniu*

19. Związek Niemiecki przed Marcem (1832–1847). Niemiecka Unia Celna 131

*Niemiecka Unia Celna 1833 pod egidą Prus * Rozwój przemysłowy i jego konsekwencje społeczne * Początki ruchu robotniczego * Reakcja państwa, liberałowie a demokracja * Hegel a państwowość niemiecka * Spór koloński * Fryderyk Wilhelm IV i zmiana polityki kościelnej Prus * Vereinigter Landtag 1847 * Kryzys państwa na tle przemian społeczno-gospodarczych * Antynomia między konserwatywnym państwem a dynamizmem liberałów*

ROZDZIAŁ V

Rewolucje, reakcja i rozwiązanie Kwestii Niemieckiej 1848–1870 139

20. Rewolucje 1848 w krajach niemieckich 141

*Spoleczno-gospodarcze podłoże rewolucji 1848 * Pierwsza faza rewolucji w Austrii * Rewolucja w Berlinie * Sprawa polska i powstanie poznańskie * Pozorne ustępstwa rządów. Wrogość liberałów wobec demokracji. Użycie siły przeciw próbom zmiany ustroju * Parlament ogólnoniemiecki we Frankfurcie nad Menem widownią rywalizacji prusko-austriackiej * Parlament frankfurcki – problem programu politycznego * Sprawa Schlezewiku i Holsztynu – kamieniem niezgody między liberałami i demokratami * Demokraci i liberałowie – dwie przeciwne koncepcje ustrojowe zjednoczenia Niemiec*

- 21. Pacyfikacja w Prusach i ich policyjna rola w Związku 145**
*Parlament pruski w obliczu reakcji rządu * Rozwiązanie parlamentu i okrojowanie konstytucji z 5 grudnia 1848. Konstytucja z 31 stycznia 1850 * Konstytucja ogólnoniemiecka z 28 marca 1849 * Słabość parlamentów i inicjatywy reformistyczne rządów jako środek gaszenia nastrojów rewolucyjnych * Polityka socjalna Prus * Burżuazja pruska po stronie konserwatywnego rządu * Próby utrwalenia systemu konstytucyjnego przez demokratów w mniejszych państwach niemieckich * Prusy żandarmem państw niemieckich*
- 22. Finał Wiosny Ludów w monarchii habsburskiej 149**
*Problemy narodowościowe w monarchii habsburskiej * Problemy społeczne * Sprawa chłopska w Austrii * Przemoc wobec ruchów narodowych i aspiracji liberalnych * Parlament i konstytucja; niepokoje w Wiedniu * Powstanie wiedeńskie jako reakcja na wysłanie wojsk przeciwko Węgrom * Parlament kromieryski; koncepcja federacyjna i centralistyczna państwa * Konstytucja okrojowana z 4 marca 1849*
- 23. Związek Niemiecki w latach 1849–1850 152**
*Próba sił między Prusami i Austrią na terenie Związku Niemieckiego * Państwa niemieckie za równowagą sił * Stanowisko Rosji wobec hegemonii Prus w Niemczech i sprawa Holzsztynu * Konferencja 1851 w Dreźnie. Przywrócenie Związku Niemieckiego * Przyczyny upadku rewolucji 1848*
- 24. Czas reakcji i rywalizacji (Dualizm prusko-austriacki) 154**
*Walka o hegemonię gospodarczą między Prusami i Austrią * Podłoże kulturalne procesu zjednoczeniowego * Północnoniemiecki Związek Podatkowy i Niemiecka Unia Celna * Chybiona próba stworzenia trzeciej siły na drodze do zjednoczenia Niemiec; początki rządów w Prusach Wilhelma I; nowa era * Klęska Austrii w wojnie z Sycylią i Francją w 1859 i spadek jej autorytetu w Niemczech; Austria państwem konstytucyjnym * Cel polityki bismarckowskiej – eliminacja Austrii z procesu zjednoczeniowego * Parlament kulą u nogi Bismarcka * Kompromitacja Austrii w sporze o księstwa Szlezviku i Holzsztynu * Przymierze Prus z Włochami * Wojna prusko-austriacka * Eliminacja Austrii z tzw. kwestii niemieckiej. Absolutna dominacja Prus * Powstanie partii narodowych liberalów popierającej Bismarcka; nowe nabytki terytorialne Prus * Związek Północno-Niemiecki i Parlament Celny * Reorganizacja ustrojowa Austrii. Austro-Węgry*
- 25. Wojna prusko-francuska i powstanie Cesarstwa Niemieckiego 160**
*Depesza emska i jej następstwa * Działania wojenne * Proklamowanie Cesarstwa Niemieckiego*

ROZDZIAŁ VI

Cesarstwo Niemieckie 1871–1918 163

- 26. Rzesza Niemiecka: struktura i miejsce w polityce europejskiej 165**
*Ustrój Rzeszy * Miejsce Prus w Rzeszy * Reichstag * Feudalne stosunki w Prusach * Napięcia społeczne w Rzeszy * Ugrupowania partyjne * Mały wpływ parlamentu na władzę wykonawczą * Międzynarodowe położenie Rzeszy*

27. Polityka wewnętrzna Rzeszy w epoce bismarckowskiej 169

*Rozwarstwienie społeczne Rzeszy * Gospodarka. Rola banków * Kryzys okresu założycielskiego (Gründerzeit) * Kryzys w rolnictwie * Kulturkampf. Geneza i istota * Ustawodawstwo kulturkampfu * Pragmatyka kulturkampfu * Skutki kulturkampfu dla sytuacji wewnętrznej Rzeszy * Zmiana kursu polityki Bismarcka od 1878 * Ruch robotniczy, socjaldemokracja i próby rozwiązań społecznych * Socjalistyczna Partia Robotnicza Niemiec. Program gotajski * Ustawa antysocjalistyczna 1878 * Ustawodawstwo społeczne w Rzeszy * Ocena Bismarcka*

28. Rzesza wilhelmowska do wybuchu I wojny światowej 176

*Ostatni cesarz: Wilhelm II * Niemcy trzecią potęgą przemysłową w świecie * Rozwój demograficzny * Wzrost stopy życiowej; zbliżenie między państwem a społeczeństwem; autorytet SPD * Dynamiczny rozwój instytucji społecznych * Elity władzy * Era Capriwigo * Traktaty z Austro-Węgrami, Serbią i Rumunią * Ekspansja niemiecka skutkiem dynamiki rozwojowej. Kolonie * Treitschke i początki ofensywnego nacjonalizmu * Apoteoza rasy germańskiej w pseudonauce i sztuce (Chamberlain, Gobineau, Wagner) * Kanclerstwo Hohenlohe'go * Antybrytyjskie gesty w polityce kolonialnej i rozbudowa floty * Ostrożna polityka społeczna * Era Bülowa; wpływ burżuazji na politykę wewnętrzną i zagraniczną * Narastanie przeciwieństw na tle społecznym i ekonomicznym * Konjunkturalna zbieżność interesów Centrum i SPD hamulcem inicjatyw rządowych * Nieudana próba stworzenia większości parlamentarnej przeciw Centrum i SPD * Polityka antypolska * Afera Daily Telegraph * Bethmann-Hollweg; reforma finansów * Nowy układ sił politycznych w Rzeszy * Destabilizacja w polityce wewnętrznej i zagranicznej * Wojna nieuniknioną konsekwencją prosperity?*

29. I wojna światowa 188

*Mord w Sarajewie * Ultimatum wobec Serbii * Wypowiedzenie Serbii wojny przez Austrię * Przystąpienie do wojny Rosji, Francji i Wielkiej Brytanii; pogwałcenie przez Rzeszę neutralności Belgii * Proporcje sił * Niemiecka koncepcja wojny; problem zaopatrzenia * Lewica wobec wojny * Wojna na dwa fronty * Plan Schlieffena zmodyfikowany przez Moltkego * Walki w Prusach Wschodnich. Tannenberg * Bitwa nad Marną 1914 * Wojna pozycyjna na zachodzie * Bitwa o Verdun 1916 * Bitwa nad Sommą 1916; Skagerrak * Zastosowanie czołgów i samolotów. Bombardowania z zeppelinów * Sukcesy na froncie wschodnim * Walki na Bałkanach i froncie włoskim * Wojna w koloniach * Bilans sił Państw Centralnych pod koniec 1916 * Niepowodzenie Ententy w 1917 * Trudności wewnętrzne Niemiec i ich skłonność do pokoju * Ofensywa lewicy * Przewrót lutowy 1917 w Rosji i zawieszenie broni w październiku * Negocjacje pokojowe w Brześciu, grudzień 1917 * Pokój brzeski * Niemieckie inicjatywy pokojowe i reakcja Ententy * „Ostatnia karta” niemiecka, totalna wojna podwodna * Nota Wilsona i wojenne cele Ententy * Rozszerzenie Ententy; stanowisko Austro-Węgier wobec wojny * Rezolucja pokojowa Reichstagu z lipca 1917 * Inicjatywa pokojowa Benedykta XV * Walki na Zachodzie 1918 * Cztery ofensywy niemieckie * Kontrofensywa państw Ententy * Sztab niemiecki stwierdza niemożność kontynuowania wojny. Separatystyczna prośba o pokój Austro-Węgier * Kroki pokojowe Niemiec * Wybuch rewolucji w Niemczech; abdykacja Wilhelma II; socjaldemokrata Friedrich Ebert kanclerzem * Wstępne warunki pokojowe*

ROZDZIAŁ VII

Traktat wersalski i Republika Weimarska. 1919–1933 207

30. Konferencja pokojowa w Wersalu i jej skutki dla Niemiec 209

*Żądania Francji wobec Niemiec * Różnice zdań w łonie Ententy na temat losu Niemiec * Problem miejsca Niemiec w Europie * Strefy okupacyjne * Granice Niemiec a sprawa Polski * Ograniczenia Niemiec w dziedzinie wojskowej * Reparatcje wojenne * Podpisanie traktatu wersalskiego*

31. Republika Weimarska 213

*Niemcy republiką * Ebert i SPD przeciw rewolucji komunistycznej * Porozumienie Stinnes–Legien * Kongres Rad Robotniczych i Żołnierskich. Zwycięstwo koncepcji socjaldemokratycznej * Powstanie berlińskie Spartakusa w styczniu 1919; Freikorps i Grenzschutz * Wybory 1919; koalicja weimarska i konstytucja weimarska * Republika – dziecko niechciane * Rola partii w życiu politycznym Niemiec * Rozpad koalicji weimarskiej i rządy mniejszościowe * Tesknota za silną władzą * Powstanie Komunistycznej Partii Niemiec, 1920 * SPD najsilniejszą partią bez możliwości utworzenia scalonego frontu ludowego * Centrum – partią współodpowiedzialną za Republikę * Liberalowie, partia schodząca ze sceny * Rozbicie konserwatystów – secesja Hugenerberga – i ich antyrepublikanizm * NSDAP – zlewisko zawiedzionych i niezadowolonych * Powszechna opozycja antywersalska * Pucz Kappa * Zajęcie Zagłębia Ruhry w 1923 przez Belgię i Francję * Bierny opór i jego skutki gospodarcze * Wielka koalicja Stresemanna * Pucz Hitlera 1923 * Polityka zagraniczna Stresemanna; pojednanie na Zachodzie, irredenta na Wschodzie * Rapallo 1922, udana próba wyjścia z izolacji * Locarno 1925; możliwość rewizji granic wschodnich * Plan Dawesa 1924 i Younga 1929; Niemcy w Lidze Narodów * NSDAP wchodzi na scenę polityczną Niemiec. Autorytet Hindenburga i populistyczny program Hitlera * Przemiany w mentalności społecznej Niemców * Życie kulturalne. Źródła postaw ideologicznych * Koniec ekspresjonizmu i początek nowej rzeczowości * Nowa obyczajowość * Laicyzacja życia przy intensyfikacji oddziaływania kościelnego (organizacje) * Wzrost nacjonalizmu i szukanie korzeni klęski oraz dróg odnowy * Polityczny i gospodarczy impas ostatnich lat Republiki Weimarskiej * Rząd prezydencki Henryka Brüninga * Pierwszy sukces wyborczy NSDAP w 1930 * Moratorium Hoovera 1931 i umorzenie długów niemieckich 1932 * Front Harzburski. NSDAP najsilniejszą partią, 1932 * Kanclerstwo Papena*

RODZIAŁ VIII

III Rzesza. 1933–1945 231

32. Przejęcie władzy przez Hitlera i rewolucja po przewrocie 233

*Adolf Hitler kanclerzem. Ruch hitlerowski; zasada wodzostwa * Program Hitlera a oczekiwania konserwatystów * Wybory 5 marca 1933 i „rewolucja” nazistowska * Obozy koncentracyjne * System monopartyjny i rola Reichstagu. Duch Poczdamu przeciwko duchowi Weimaru. Rzesza wielkoniemiecka i zmiany ustrojowe * Proces ujednolicania – Gleichschaltung * Wychowanie w duchu ideologii nazistowsko-nacjonalistycznej * Ożywienie gospodarcze, skutkiem planów wojennych. Czworoletni plan przygotowania do wojny * Polityka zagraniczna III Rzeszy. Przygotowanie agresji * Społeczne poparcie dla reżimu * Kościół katolicki * Kościół ewangelicki * Indoktrynacja społeczeństwa, nowa kultura * Sztuka w służbie III Rzeszy * Noc długich noży 30 czerwca 1934 * Propaganda * Antysemityzm * Terror policyjny * Podwójna administracja: państwowa i partyjna * Prawodawstwo pracy * Zerwanie traktatu lokarnieńskiego i militaryzacja Nadrenii; Oś*

Rzym-Berlin; groźba użycia siły w stosunku do Austrii i Czechosłowacji * Opanowanie przez Hitlera resortu spraw zagranicznych i wojska * Prowokacja Henleina w Sudetach i interwencja Hitlera. Konferencja monachijska * Okupacja Czechosłowacji; żądania wobec Polski; aneksja Kłajpedy * Pakt Molotow-Ribbentrop z 23 sierpnia 1939 * Polska celem ataku przed Francją

33. II wojna światowa 247

Zaatakowanie Polski * Wypowiedzenie Niemcom wojny przez Anglię i Francję * Walki w Polsce. Kapitulacja. Rząd polski na wygnaniu * Wspólna granica niemiecko-sowiecka * Polnischer Reststaat; próby zawarcia pokoju na Zachodzie * Losy ziem polskich pod okupacją niemiecką * Ziemie polskie w niemieckich planach strategicznych * Zaatakowanie Skandynawii * Wojna na Zachodzie * Oko w oko z Wielką Brytanią * Śródziemnomorski teatr wojny * Front wschodni. Kampania letnia 1941 * Na drodze do Tysiąclecia Rzeszy * Ofensywa południowa - Stalingrad * Front włoski * Kampania roku 1944 na Wschodzie i Zachodzie * Konferencja jałtańska i powojenne losy Niemiec * Próba obalenia Hitlera, zamach 20 lipca 1944 * Ostatnia faza wojny i kapitulacja Niemiec

ROZDZIAŁ IX

Niemcy powojenne. 1945–1991 269

34. Dziedzictwo wojny 271

Strefy okupacyjne * Konferencja poczdamska * Problem ustroju powojennych Niemiec * Osądzenie zbrodniarzy wojennych * Rozwój życia politycznego w powojennych Niemczech * Proces scalania trzech stref zachodnich * Blokada Berlina - most powietrzny * Jedno czy dwa państwa niemieckie? * Losy strefy sowieckiej - Niemiecka Republika Demokratyczna * Niemiecka Republika Federalna - konstytucja i ustrój * Era Adenauera * NRD: polityka wewnętrzna i stosunki z RFN do roku 1972 * Wielka koalicja * Koalicja SPD/FDP - walka o nowy kształt polityki zagranicznej RFN * Trudne dziesięciolecie 1972–1982 * NRD - era Honeckera

35. Zjednoczenie 302

Niemcy Helmuta Kohla * Małe kroki ku jedności

Wybór zalecanych lektur 315

Cesarze, królowie, prezydenci, kanclerze i premierzy 843–1998 316

Indeks nazwisk 321

Spis ilustracji 331

Spis map 335